מסורת הש"ם

קיב א ב מיי פ"ו מהל' תפילין הל' ז טוש"ע י"ד סימן ערב סעיף ד: קיג ג מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה ו סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' תכח סעיף

י. קיד ד ה מיי' פ״ו מהל׳ קר דה מיי' פ"ו מהל' מפילון וס"מ הל' ה סמג עשון כד טוס"ע י"ד סימן ער סעי' ה: קבו ו מיי פ"ט מהל' מפילון

קבו 1 מייי פייט מהכי מפינין וס"ת הלי יב סמג עשין כה טוש"ע יייד סימן ערב סעי' ג:

קעי׳ ג: קמו ז מיי׳ שם פ״ו הל׳ ד טוש״ע י״ד סי׳ ערב קעי׳ ב: היו ח מיי שם פיש הלי יב

טוש"ע שם סעי' ג: קיח ט מיי' שם הל"ב טוש"ע י"ד סימן רעג סעי ה:
"ד סימן רעג סעי ה:
"נטור י"ד סימן רפג]:
ב [טור שד סימן לב סעיף
ל ב בהג"ה וטוש"ע י"ד סיי

רעד סעיף דן: קים ל מיי שם פ״ו הל' ה טוש״ע י״ד סי' רעג . קב מ מיי׳ שם טוש״ע שם סעיף ג וואו"ח שם סעיף

תורה אור השלם

ו. וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶּד יְיָ בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל פִּי יְיָ: 2. לָקֹחַ אַת סֵפֵּר הַתּוֹרָה

ב. יְלְנוּי בֵּוֹר עַבֶּי יַנְיּנְיּי הַנָּה וְשַּׁמְהֶם אֹתוֹ מִצְּד אַרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכָם וְהָיָה שָׁם בְּךְ לְעֵד:

דברים לא כו 3. וַיֹּאמֶר לְדָם בְּרוּךְ מִפִּיו יִקְרָא אַלִי אַת בְּל הַדּבְרים הָאלָה וְאָנִי בֹּתָב על הַפְּבֶּר בַּדִיוֹ: ירמיהו לו יח

הגהות הב"ח

(A) רש"ר ד"ה הוה ליה יתירות ל"ל קודם ד"ה אבל ימירות נ"ל קודם ד"ה מכל
וכו' אלא גורכן דלא אמר
מחזי כמנותר אלא כשכותב:
(3) ד"ה בחומשין וכו'
מסעיהם כגון בהר:
(ג) ד"ה מזמנה כוו' למדע
(ג) ד"ה מזמנה וכו' למדע

גליון הש"ם

תום' ד"ה מכאן וכו' על שנפפר משה רבינו באותה שעה. עי' סוטה דף יג ע"כ רש"י ד"ה דיו זוגי:

מוסף רש"י

שמונה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן. כלומל און מפסיקין נהן לימא דלא כר"ש. לימל ייי סיל דלא כל מכם משה לפיכן נשמו משלר המורה ודלל כר"ש הואיל ואישתני. לכתוב בדמע אישתני (בבא

שופה אכל יתרות לית לן כה. אלא גוררן: מחזי כמנומר. שטשכותב אבל יתירות דית דן בה. יש טועים כשמקופקין בתיבה אם מליאה אם חסירה שעושין אותה מליאה משום דיתירות לית לן בה ולאו מילחא היא דהכא מיירי ביחירות שגררן דלא אמרינן דמיחזי

משולם היה מפרש למעוטי שלא יקרא ש"ל עמו וקשה לר"ת דבימי החכמים לא היה רגילות שיסייע שליח ליבור להורא בתורה כדמוכח בפ' שני דמגילה (דף כא: ושם) דאמרינו הראוה שנים יצאו משא"כ בתורה אלא כן עיקר כמו שפירש בהונטרס לאפוהי שלא יהראו זה אחר זה אותם ח' פסוקין כגון זה ד' חס ד' או זה ה' חה ג' ומה שנוהגין . עכשיו שמסייע ש"ל לקורא בתורה כדי שלא לבייש את מי שאינו יודע להרות כענין שמלינו במס' ביכורים (פ"ג מ"ז) שהתקינו שמקרין את הכל וכי ההיא דבפ' בתרא דנדה (דף עא.) שהתקינו שמטבילין כלים על גבי כל הנשים. בב] מ״ר: מכאן ואידך כתב יהושע. מה שנוהגין לומר לידוק הדין בשבת במנחה פירש רב שר שלום גאוו ° על שנפטר משה רבינו באותה שעה לפיכך נמנעו מלעסוק בתורה משום דאמרי׳ ט חכם שמת כל בתי מדרשות שבעיר בטילין וקשה דהא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום ודרשינן ס) היום מלאו ימי ושנותי ואם בשבת מת א"כ כתב היום מערב שבת ויש לתמוה דכתב על העתיד ולר"ש לא בעי למימר דהפסוק נאמר על העתיד מדקשיא ליה מהא דכתיב לקוח את ספר התורה הוה שמא על שם שעתיד יהושע בג] להשלימו ועוד קשה דבסדר עולם משמע דבשבעה באדר שמת משה בו ערב שבת היה דקתני ואחר הפסח בעשרים ושנים סבבו את העיר כל אנשי המלחמה הקף פעם אחת ויהי ביום השביעי וישכימו בבוקר וגו' רבי יוסי אומר יום שבת היה והשתא משהתחילו לסבב לו בכ"ב בניסן א"כ יום שביעי שהיה שבת כ״ח בניסן היה ומדכ״ח בניסן שבת שבעה בחדר ערב שבת. מ״ר ש: ומשה בותב. יש ספרים דגרסי ומשה אומר וכותב וחומרא היא לכותבי ס"ת ומזוזה ותפילין אע"ג דמייתי ראיה מברוך שמא גם הוא היה עושה כן מ"ר ובקונטרס נמי גרים אומר וכותב ופירש טעם פי (בברוך) וזה לשונו הקב"ה היה אומר ומשה אומר בר] ל) (וכותב) אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב מכחן וחילך משה כותב בדמע ולא היה אומר אחריו מרוב לערו כמה שנאמר להלן מפיו יקרא וגו' שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו. מ״ר: אם הגיה בו אפי׳ אות אחת. פירוש בס"ת שלקח מן השוק לא נחשב עוד כחוטף מלוה שהיה אלל חבירו בעבירה שהיה משהה ספר שאינו מוגה ומעלין על זה כאילו כתבו. מ"ר:

בגון למשפחותיכם ג"פ. ר"ת פי׳ בתיקון ס"ת שלו בשם רבינו מננאל שאמר בשם הגאוו דהיינו כשהכתיבה דקה אבל כשהכתיבה גמה הכל לפי הנוי ויכול לעשות דפיו בשיטין ארוכין דאין עיניו משוטטות

כיון שהכתיבה גסה. מ"ר:

ומגיה בו השיטין את מה שחיסר: הוה ליה יחירות בספריה. ד׳ בכל דףי: מקלר. השיטין והולך עד שיגמור לעיני כל ישראל – נסוף הדף כזה: כי **קאמר רב.** יגמור באמלע הדף: - כמנומר. מ״ר: שבובה פסוקים שבתורה יחיד קורא אותן. ה״ר

> אבל יתרות לית לן בה אידך דאמר רב הכותב ס"ת ובא לגמור גומר ואפילו באמצע הדף מיתיבי יהכותב ס"ת בא לו לגמור לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר בחומשין אלא מקצר והולך עד סוף הדף כי קא אמר רב בחומשין והא ס"ת קאמר בחומשין של ם"ת איני והא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב לעיני כל ישראל באמצע הדף ההיא באמצע שימה איתמר רבגן אמרי אף באמצע שיטה רב אשי אמר באמצע שיטה לו דווקא בוהלכתא באמצע שימה דווקא אמר רבי יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב ישמנה פסוקים שבתורה ייחיד קורא אותן בבהכ"ג כמאן דלא כר"ש דתניא ווימת שם משה עבד יו' אפשר משה יחי וכתב וימת שם משה אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע בן גון דברי רבי יהודה ואמרי לה רבי נחמיה אמר לו ר"ש אפשר ם"ת חםר אות אחת וכתיב 2לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו' אלא עד כאן הקב"ה אומר יו ומשה ייכותב ואומר מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע כמה שנאמר להלן יויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו לימא דלא כר"ש אפי' תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני וא"ר יהושע בר אבא אמר רב גידל אמר רב הלוקח ם"ת מן השוק כחומף מצוה מן השוק כתבו ימעלה עליו הכתוב כאילו קיבלו מהר סיני אמר רב ששת אם הגיה 🏻 אפי׳ האות אחת מעלה עליו כאילו כתבו דו (סי' סגלם) ית"ר עושה אדם יריעה מבת שלש דפין ועד בת שמנה דפין יפחות מיכן ויתר על כן לא יעשה יולא ירבה בדפין מפני שנראה אגרת יו ולא ימעט בדפין מפני שעיניו משוממות אלא כגון למשפחותיכם יו (למשפחותיכם למשפחותיכם) ג' פעמים הנזדמנה לו יריעה בת תשע דפים לא יחלוק שלש לכאן ושש לכאן אלא ארבע לכאן וחמש לכאן בר"א בתחלת הספר אבל בסוף הספר יו אפי' פסוק אחד ואפי' דף אחד פסוק אחד מ"ד אלא אימא פסוק אחד בדף אחד "שיעור גליון מלממה מפח מלמעלה ג' אצבעות ובין "דף לדף כמלא ריוח יו רוחב שתי אצבעות 'ובחומשין מלמטה שלש אצבעות מלמעלה שתי אצבעות ובין דף לדף כמלא ריוח יו רוחב גודל ובין שימה לשימה כמלא שיטה יובין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה לאל ובין אות לאות כמלא חום השערה ימעט אדם את הכתב לא מפני ריוח של מטה ולא מפני ריוח של מעלה ולא מפני ריוח שבין שימה לשימה ולא מפני ריוח שבין פרשה לפרשה פנזדמנה לו תיבה בת חמש אותיות לא יכתוב שתים בתוך הדף ושלש חוץ לדף

בחומשין. קא ק״ד בשחר חומשין שחין . עשוייו כהדושת ספר מורה אבל עשויין הן בגליון כס"ח: בקומשיו של ס"ת. כגוו ובראשים נו ויישם בארוז במלרים וכגוז בכל מסעיהם

(שמות מ) (ב) ובהר סיני (ויהרא כז) וירדו יריחו (במדבר לו) יכול לכתוב באמלע הדף כדרך שגומר בשאר חומשין שאינן של ס״ת אבל לעיני כל ישראלי) מודי דבסוף הדף: אף באמלע שישה. ובאמנע הדף מן: באמנע שיטה דוקא. ולא באמלע הדף: שמנה פסוקים. מוימת ין משה: יחיד קורה הוחן. חדם אחד קוראן ואין מפסיק בינחים כדי לעמוד אחר ולקרות: אפשר ס"ת חסריא] . ומשה קורא לו ס״ת לקוח את ספר התורה הזה: הקב"ה אומר ומשה אומר. אחריו כדי שלא יטעה בכתב וכותב: מכאן ואילך משה כותב בדמע. יב] ולא היה אומר אחריו מרוב לערו: כמו שנאמר להלן מפיו יקרא וגו'. שלא היה אומר אחריו משום דקינות הוו: לימא דלא כר"ש. דכיון דאמר ר"ש משה יג] כתב הוו להו כשאר פסוקים ויפסיק ביניהם ויקרא אחר: דאישתני. דנכתב בדמע אישתני משאר יד! ס"ת: כחוטף מלוה. ומלוה עבד אבל אי כתב הוה מלוה יתירה טפי: פחות מכאן או יתר על כן לה יעשה. מון שתפרים של חבורי היריעות יפין בה כשאין בהן יותר מדאי הלכך לא יעשה יריעות קלרות שלא יהו שיו התפרים מקורבין יותר מדאי ולא ארוכות שלא להרחיקן יותר מדחי: ולא ירבה בדפים. לעשות שמנה בקלף אם קלף קטן הוא מפני שהדפין קלרים ונרחין כחגרות: ולח ימעט בדפין. לעשות מוג' יון (ביריעה) אם יריעה גדולה היא: מפני שעיניו משוטטות. כשהדפין רחבים וטועה ברחשי השיטות: נודמנה לו יריעה שיש בה ט' דפין. למדת (נ) האחרים ולריך לקלרה מפני שאמרו לא יתר על שמנה: אלא ד' לכאן וה' לכאן. כדי שלא תהא זו יתירה על זו יותר מדאי: בד"א. דלא ימעט ולא ירבה בדפין: בתחלת הספר אבל. בסופו אפילו אין לו לכתוב אלא פסוק אחד יכתבנו בכל היריעה: ואפילו דף אחד. יעשה יה] בכל היריעה: אלא אימא פסוק אחד בדף אחד. אם רוצה יעשה דף קלר ים מן תיבה אחת בשיטה אחת כדי שיגמור בסוף הדף: שיעור גליון. דק"ת: ובחומשין. שאינן עשויין לק"ת אבל עשוייו הו כגליוו דס"ת: לא ימעע. לעשות אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה מפני ריוח ב] הגליון: מפני ריות שבין שיעה לשיעה. כגון אם שרטט באמצע הדף באן שני שיטין שאין ריוח כדי שיעור ביניהם לא ימעט הכתב מפני אותו ריוח:

63

א) מס' סופרים פ"ב, ב") ב"ב טו., ג') [מת כך אימא בב"ב], ד') [אומר וכוחב כל"ל וכ"א ד) [אומר וכוחב כצ״ל וכ״א בב״ב], ד) מס׳ סופרים פ״ב ה"ו, ו) רש"ק מ"ז ול"ק מקיים הגירסא בשם הרמב"ם, 1) מס' סופרים פ"ב ה"ד. ק) ומכחו שייך עוד לדף כט:ן, **ט**) רש"א שיין עוד לדף פטון, ש) כמייל, מי המיה אלא כמכותב ומניה בין המיטוץ, י) עייב שייך לעיל, כ) דברים לדן, ל) נייל ומיהו, מ) צייל ג' דפין גדולות ורחבות אם ביי, ג) [מ"ק כב: ע"ש היטבן, ש) ר"ה ילה, ש) [ועני" בה אלי בי ערבי פסחים סימון בה אל "ה" מ"ח. ש) א"ח מ"ש. יגן, ב) ל"ק מ"ו, ל) ל"ק מ"ו, ק) כיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אע"פ שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוה אחד יעשה נק"ט האף בפסוק מחד יעשה בדף אחרון אוחיות ארוכות הס"ד. נ"ק, ר") מהרש"א מגיה כמו,

שימה מקובצת

ל) דוקא. ולעולם בסוף ולפיכך אין להקפיד ביריעה . אחרונה אם הוא פחות מג׳ דפין ואע"ג דאמרינן לקמן . . . עושה אדם יריעה של ג׳ דפיו באחרונה אין להקפיד כדי לכוון לעיני כל ישראל לכוון לעיני כל ישראל באמצע השיטה ובסוף הדף:
כ) הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב. מכאן שצריך לקרות לאדם כשהוא כותב ס"ת תפילין או מזווה: גן הגיה בו אפי? דן ס" עגלם ואות ס" נמחק: כּן ולא ימעט כגון אם שירטט למטה כל כך שלא השאיר למטה טפח או למעלה ד' אצבעות או שלא הניח בין שיטה לשיטה כמלא שיטה אם אינו ממעט ולהתחיל בסוף אותה שיטה לא ימעט כתיבתו כדי להשלים התיבה של סוף , שיטה אלא יצמצם בשיטה שלמעלה הימנה כדי לעשות פרשה סתומה כהלכתה:

ו) אפי׳ פסוק אחד עיין
בהרא״ש הס״ת: ו) ריוח שתי בהרא"ש הס"ח: ז] ריוח שתי
ותיבת רוחב (מחק: מ] ריוח
גודל ותיבת רוחב (מחק: מ]
ע] הדף ובחינם פ" כן אלא
נראה לפרש אף באמצע
השיטה וה"ה בסוף השיטה
ולעולם בסוף הדף, תו"ח: ין מוימת שם משה: י6ן חסו אות אחת ומשה קורא לו ס״ת דכתיב לקוח: יכ) בדמע או שלא היה אומר: יג) משה כתבו: ידן משאר פסוקי דס"ת: ימון יעשה מפני דס"ת: מו) יעשה מפני שתפרים: מו) יהיו התפירות מקורבין: יו) לעשות ג' ביריעה אם יריעה גדולה היא: ימ) יעשה מכל הדייעה הס"ד ומה"ד פסוק אחד ס"ד הא אמרינן לעיל דצריך לגמור בסוף הדף וא״כ היכא משכחת לה שימלא פסוק . אחד כל היריעה: י**ט**] קצר הס"ר: כא) הדף שהם שני: הס"ד: מ6] הרף שהם שנו: ככן הנשים ויש מפרשים יחיד קורא אותם שאין צריך לקרות במנין של עשרה דאמרינן אין קורין בתורה פחרת מעשרה בני אדם ובחנף ח'פסוקים אין לחוש: כג) להשלימו אבל לרבי יהודה נאמר הפסוק על העתיד: כד) תיבת וכותב נמחק: לה] בדף אחרון תיבות ארוכות מ"ר הס"ד ותיבת :שיטין נמחק

א) נראה דל"ל וכן לא ימעט מפני רוח שבין פרשה וכו':

פסוק אחד בדף אחד. ואף על גב דליכא ס' שיטין או שיעורין אחריני דמסכת סופרים ליכא למיחש בדף אחרון P אף על פי שאי אפשר לו לסיים הדף בפסוק אחד י' כיון שיש בדפין אחרים ס' שיטין אלא אם כן יעשה בדף אחרון שיטין בה' ארוכות. מ"ר:

אלא